

Τμήμα Φιλοσοφίας

Εισαγωγή στις επιστήμες της Εκπαίδευσης

Αντιγόνη Ντόκα

Κριτική των συμπεριφοριστικών θεωριών μάθησης

- Οι ανώτερου επιπέδου νοητικές διεργασίες και οι μη συνειδητές καταστάσεις δε μπορούν να μετρηθούν
- Οι νοητικές αναπαραστάσεις του κόσμου μας είναι διαφορετικές σε κάθε άτομο
- Δεν υπάρχει μία αντικειμενική αλήθεια, η οποία είναι αλήθεια μόνο εφόσον μπορεί να παρατηρηθεί και να ελεγχθεί

Κριτική των συμπεριφοριστικών θεωριών μάθησης

Ας τονίσουμε όμως ότι:

- Οι Συμπεριφοριστές είναι οι μελετητές που έστρεψαν την προσοχή τους στις διαδικασίες με τις οποίες επιτυγχάνεται η αλλαγή και η διατήρηση της συμπεριφοράς
- Τοποθέτησαν τα ζητήματα αυτά στο εργαστήριο, προσπαθώντας να μεταφέρουν τις μεθόδους παρατήρησης των φυσικών επιστημών στην ψυχολογία

Σύντομη αναφορά σε βασικές θεωρίες μάθησης

Γνωστική ψυχολογία:

- Σύμφωνα με τις αρχές της **γνωστικής ψυχολογίας**, η μάθηση είναι μία διαδικασία η οποία πραγματοποιείται στον εσωτερικό κόσμο του μαθητή και έχει σαν αποτέλεσμα την τροποποίηση της συμπεριφοράς του
- Η μάθηση εξαρτάται από τις προηγούμενες γνώσεις, το υπόβαθρο, τις εμπειρίες, την ιδιοσυγκρασία και το τρόπο μάθησης του κάθε μαθητή

Οικοδομισμός-κύριοι εκπρόσωποι

- J. Piaget
- S. Papert (παιδαγωγική θεωρία της LOGO)
- R. Gagne, A. Newell και H. Simon
- (Θεωρία της επεξεργασίας της πληροφορίας)
- Boyle (Μαθησιακά περιβάλλοντα με υπολογιστές)

Οικοδομισμός και μάθηση

- Ο συμπεριφορισμός ήταν η κυρίαρχη δύναμη στην Ψυχολογία μέχρι την δεκαετία του 1960. Η διαπίστωση αυτή ισχύει για την Αμερική, ενώ την ίδια εποχή στην Ευρώπη επικρατούσαν η Μορφολογική Ψυχολογία, η Ψυχανάλυση του S. Freud και η γνωστικό-εξελικτική προσέγγιση του J. Piaget

Οικοδομισμός και μάθηση

Βασικά σημεία της θεωρίας:

- Η πρόσληψη πληροφοριών από το περιβάλλον είναι ενεργητική και εμπρόθετη
- Η μάθηση συνιστά μια γνωστική διαδικασία επεξεργασίας πληροφοριών και όχι απλή σύνδεση ερεθίσματος-αντίδρασης

Οικοδομισμός και μάθηση

Μάθηση ως:

- Μια αλλαγή στις γνωστικές δομές
- Μια δυνατότητα προσαρμογής της συμπεριφοράς διάφορες στην εκάστοτε περίπτωση
- Ένα σύνολο νοητικών δομών

Γνωστικές Θεωρίες Μάθησης

Συμπερασματικά:

- Σημαντικό ρόλο στις γνωστικές θεωρίες παίζει η δομή και η λειτουργία του γνωστικού συστήματος, σε αντίθεση με τις συμπεριφοριστικές που εστιάζουν στην παρατηρούμενη εξωτερική συμπεριφορά (Μπασέτας 2002 σελ. 189-191, Κόμης 2004)

Γνωστικές Θεωρίες Μάθησης

Γνωστική προσέγγιση

- Η μάθηση είναι μια γνωστική διαδικασία επεξεργασίας πληροφοριών και όχι απλή σύνδεση ερεθίσματος αντίδρασης.

**ΓΝΩΣΤΙΚΕΣ
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ**
(μνήμη, αντίληψη,
νόηση, γλώσσα, κριτική
σκέψη κλπ)

**ΕΡΕΘΙΣΜΑ
S (stimulus)**

**ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ
R (response)**

Εποικοδομισμός και μάθηση

- Τα παιδιά κατανοούν ό,τι ταιριάζει στη γνωστική τους δομή και αγνοούν κατά έναν υπέροχο τρόπο ό,τι την ξεπερνά

(Piaget 1958)

- Η αποτυχία των παιδιών να καταλάβουν τα ερωτήματα, τις οδηγίες ή τις εξηγήσεις που τους δίνουν ο ενήλικος οφείλεται λιγότερο στη δική τους ανεπάρκεια και περισσότερο στην ανικανότητα των ενηλίκων να επικοινωνήσουν με τα παιδιά στο επίπεδο που αυτά είναι σε θέση να λειτουργήσουν νοητικά», (Piaget 1958)

Εποικοδομισμός και μάθηση

Αναπτυξιακή Θεωρία Jean Piaget (Constructivism) :

- Η διανοητική ανάπτυξη είναι η απόκτηση νέων γνωστικών ικανοτήτων που δεν υπήρχαν πριν
- Η απόκτηση νέων ικανοτήτων δεν προκύπτει από την ποσοτική αύξηση των δεξιοτήτων, αλλά από την ποιοτική αλλαγή της δομής της σκέψης

Κριτική στον Εποικοδομισμό

- Η θεωρία του Piaget έβαλε τα θεμέλια μιας παιδαγωγικής αντίληψης που βασίζεται στην αυτενέργεια του μαθητή και στο δημιουργικό της ρόλο

Κοινωνικοπολιτισμικές θεωρίες -Θεωρία της δραστηριότητας-κύριοι εκπρόσωποι

- J. Bruner (ανακαλυπτική μάθηση)
- L. Vygotsky (επικοινωνιακή και πολιτισμική διάσταση)
- Vygotsky, Leontiev, Luria, Nardi (Θεωρία της δραστηριότητας)

Κοινωνικοπολιτισμικές θεωρίες και μάθηση

Οι θεωρίες αυτές:

- Υποστηρίζουν ότι η οικοδόμηση των γνώσεων λαμβάνει χώρα σε συνεργατικά περιβάλλοντα στα οποία ευνοούνται οι κοινωνικές αλληλεπιδράσεις

Κοινωνικοπολιτισμικές θεωρίες και μάθηση

Στην **κοινωνικοπολιτισμική προσέγγιση της νόησης**, βασική παραδοχή είναι ότι όταν ένα άτομο συμμετέχει σ' ένα κοινωνικό σύστημα, η κουλτούρα αυτού του συστήματος και τα εργαλεία που χρησιμοποιούνται για την επικοινωνία (κυρίως η γλώσσα) διαμορφώνουν τη γνωστική του συγκρότηση και συνιστούν πηγή μάθησης και εξέλιξης. (Ράπτης, Ράπτη 2007, σελ. 109, Κόμης 2004, σελ. 94-96)

Κοινωνικοπολιτισμικές θεωρίες και μάθηση

Γλώσσα και κουλτούρα είναι τα πλαίσια διαμέσου των οποίων η ανθρώπινη εμπειρία επικοινωνεί και κατανοεί την πραγματικότητα. Η γνωστική ανάπτυξη είναι η «μετατροπή των κοινωνικών σχέσεων σε νοητικές λειτουργίες»

L. Vygotsky

Κοινωνικοπολιτισμικές θεωρίες και μάθηση

Για τον Vygotsky:

- Η νοητική ανάπτυξη είναι μια διαδικασία αδιάρρηκτα συνδεδεμένη με την ιστορικοκοινωνική διάσταση και το πολιτισμικό πλαίσιο, μέσα στο οποίο συντελείται
- Η διαφορά με την θεωρία του Piaget έγκειται στην αλληλεπίδραση ατόμου-κοινωνικού περιβάλλοντος που παίζει επικουρικό ρόλο, ενώ στον κοινωνικό εποικοδομισμό παίζει τον κυρίαρχο ρόλο καθώς δεν διευκολύνει τη μάθηση, αλλά τη δημιουργεί

Κοινωνικοπολιτισμικές θεωρίες και μάθηση

Η ανακαλυπτική θεωρία μάθησης (discovery learning) - J. Bruner :

- Δίνει έμφαση στη διευκόλυνση της μάθησης μέσω της κατανόησης των δομών και των επιστημονικών αρχών ενός γνωστικού αντικειμένου
- Συγχρόνως υιοθετεί την αποκαλυπτική μέθοδο ή της καθοδηγούμενης ανακάλυψης με την ανάπτυξη εσωτερικών κινήτρων μάθησης από το μαθητή
- **Η μάθηση είναι μια ενεργητική διαδικασία όχι ένα αποτέλεσμα**

Κοινωνικοπολιτισμικές θεωρίες και μάθηση

Η παρέμβαση του ενήλικα πρέπει να στοχεύει στο να παρέχει στο παιδί «πολιτισμικούς ενισχυτές», δηλαδή πρακτικές και τεχνικές κατακτημένες από τους πολιτισμούς και τις κοινωνίες, όπως η γλώσσα, τα συστήματα αρίθμησης και σήμανσης, τα διάφορα τεχνολογικά επιτεύγματα.... (J. Bruner, 1960 στο Ραβάνης, 1999)

Μετασχηματίζουσα μάθηση - Mezirow

Για τον Mezirow :

- Η μάθηση συνίσταται σε μία αλλαγή, είτε των νοηματικών σχημάτων (που είναι συγκεκριμένες πεποιθήσεις, συναισθήματα, στάσεις και αξιακές κρίσεις), είτε των νοηματικών συνόλων - θεωρήσεων που είναι ευρείες, γενικευμένες και προσανατολισμένες προδιαθέσεις δηλ. οι «φακοί», μέσω των οποίων το άτομο ερμηνεύει τον κόσμο

Μετασχηματίζουσα μάθηση - Mezirow

Η διεργασία του να γίνει κάποιος κριτικός ως προς το πώς και γιατί οι παραδοχές του περιορίζουν τον τρόπο που αντιλαμβάνεται, κατανοεί και νιώθει σχετικά με τον κόσμο. Η αναμόρφωση αυτών των παραδοχών ώστε να επιτρέψει μια πιο περιεκτική διαφοροποιημένη, ανοιχτή και ολοκληρωμένη αντίληψη. Η λήψη αποφάσεων ή, με άλλα λόγια, η δραστηριοποίηση στη βάση της νέας αντίληψης και κατανόησης των πραγμάτων

(Mezirow, 1990)2.

Θεωρία επεξεργασίας πληροφοριών και μάθηση

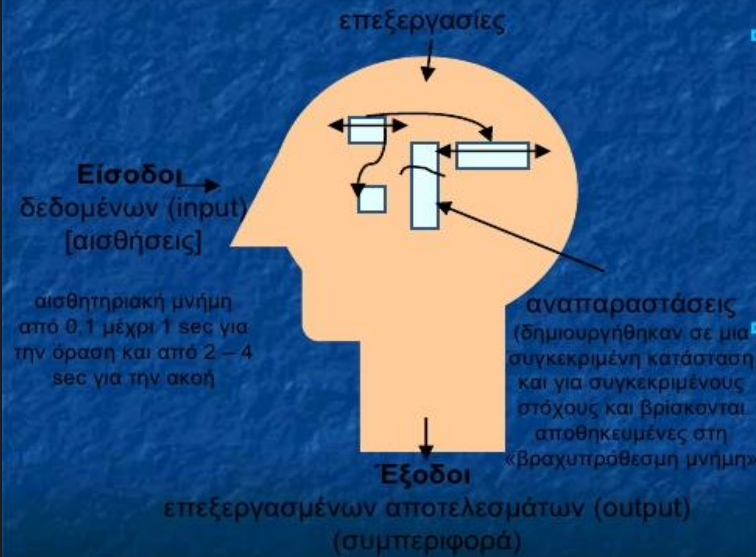
Η θεωρία επεξεργασίας πληροφοριών :

- Ο άνθρωπος καθημερινά καταγράφει δεδομένα (πληροφορίες), τα οποία συνεχώς επαυξάνει, συνθέτοντας κάθε στιγμή έναν ορισμένο γνωστικό πλούτο. Ταυτόχρονα λειτουργεί η διαδικασία της λήθης, η οποία δημιουργεί νέες δυνατότητες καταγραφών. Με την επεξεργασία των προσλαμβανομένων πληροφοριών ο άνθρωπος δημιουργεί νέες γνώσεις
- Η πιο σημαντική εφαρμογή της θεωρίας επεξεργασίας της πληροφορίας στο σχεδιασμό υπολογιστικών περιβαλλόντων μάθησης είναι οι εκπαιδευτικές εφαρμογές της τεχνητής νοημοσύνης που ονομάζονται έμπειρα διδακτικά συστήματα

Θεωρία επεξεργασίας πληροφοριών και μάθηση

Μοντέλο επεξεργασίας της πληροφορίας

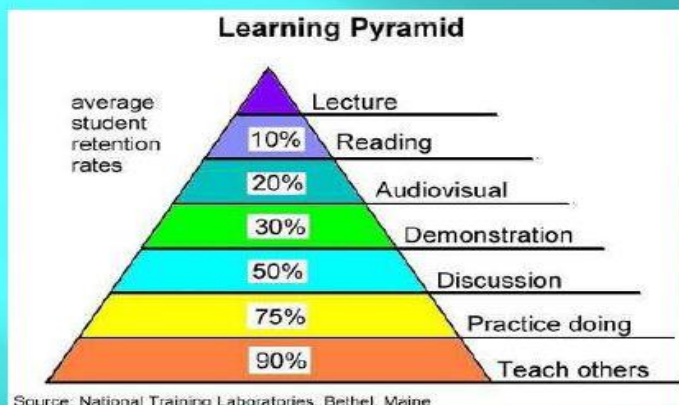

- το ανθρώπινο πνεύμα μοντελοποιείται ως ένα σύστημα επεξεργασίας της πληροφορίας
- κάθε γνωστική διεργασία συνίσταται σε
  - επεξεργασίες
  - αναπαραστάσεις

Ας σκεφτούμε;

Ερωτήσεις

Η εικόνα απεικονίζει μια «πυραμίδα μάθησης» στην οποία εμφανίζονται τα μέσα ποσοστά της «συγκράτησης» από τους σπουδαστές».

2. Το «ποσοστό συγκράτησης» σχετίζεται άραγε με το περιεχόμενο της «μάθησης»;
Για παράδειγμα, αν ο σπουδαστής ενδιαφέρεται για το αντικείμενο που διδάσκεται, αυτό θα επηρεάσει το «ποσοστό συγκράτησης»;

Ας σκεφτούμε...

Δεν υπάρχει μόνο μία αποδεκτή θεωρία μάθησης

